

МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ МІЖДИСЦИПЛІНАРНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ У ПРАВІ: ЛОГІКА ІНТЕГРАЦІЇ ЗНАНЬ

КУРАКІН Олександр Миколайович - доктор юридичних наук, професор, професор кафедри державно-правових дисциплін (Донецький державний університет внутрішніх справ)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0274-6530>

НІКОЛЕНКО Ксенія Вікторівна - кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри психології, соціології та педагогіки (Донецький державний університет внутрішніх справ)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2091-7823>

УДК 340.115

DOI: <https://doi.org/10.71404/LAW.UA.2025.4.64>

У статті досліджуються теоретико-методологічні проблеми міждисциплінарного синтезу в сучасній юридичній науці. Автор обґрунтовує, що складність сучасних суспільних відносин, зумовлена технологічною революцією та глобальними кризами, вимагає виходу юриспруденції за межі вузьконормативного підходу. Визначено три рівні інтеграції знань: інструментальний, концептуальний та парадигмальний. Основну увагу приділено розробці логічного алгоритму адаптації неюридичних знань, що включає етапи ідентифікації епістемологічного дефіциту, правової валідації, семантичної редукації та нормативної конвертації. Проаналізовано основні методологічні пастки (еклектизм, редукаціонізм, епістемологічна капітуляція) та запропоновано критерії збереження методологічної автентичності права. Доведено, що успіх міждисциплінарності залежить від дотримання пріоритету правової аксіології.

Ключові слова: юридична логіка, міждисциплінарні дослідження, методологія права, інтеграція знань, алгоритм адаптації, методологічна автентичність, юридична доктрина.

Постановка проблеми у науковому дослідженні – це фундамент, що окреслює суперечність між наявним станом знань та викликами реальності. Сучасна юридична

наука опинилася в ситуації методологічного розриву. З одного боку, складність суспільних відносин, спричинена технологічною революцією та глобальними кризами, вимагає від права виходу за межі вузьконормативного підходу. З іншого боку, хаотичне та логічно необґрунтоване запозичення інструментарію з інших наук загрожує втраченою ідентичністю юриспруденції та розмиванням її об'єкта.

Традиційні юридичні методи (формально-догматичний, порівняльно-правовий) орієнтовані на аналіз правової норми як тексту. Проте об'єкти сучасних наукових досліджень – такі як цифрові активи, психологія тероризму чи екологічна безпека – мають неюридичну природу. Проблема полягає в тому, що юридична наука намагається досліджувати складні багаторівневі явища за допомогою спрощеного інструментарію, що призводить до отримання поверхневих або хибних результатів.

Існує гостра проблема «термінологічної дифузії». Науковці часто використовують поняття економіки (наприклад, «ефективність», «трансакційні витрати») або психології («стресостійкість», «когнітивні упередження») без їхньої належної деонтологічної та логічної адаптації до правового контексту. Це створює «науковий шум», де термін втрачає свою первісну точність, але не набу-

ває чіткого юридичного змісту, що порушує закон тотожності формальної логіки. Юридична доктрина наразі не має чітко сформульованих правил «входу» і «виходу» для міждисциплінарних запозичень. Не визначено межі, за якою правове дослідження перетворюється на соціологічне чи економічне. Відсутність критеріїв верифікації неюридичних даних у правовій аргументації робить результати таких досліджень вразливими для критики та непридатними для практичного нормотворення.

Різні науки базуються на різних засадах: якщо право оперує категоріями «належного» (деонтологія) та презумпціями, то природничі науки – категоріями «суцього» та емпіричними доказами. Проблема полягає у відсутності логічного містка, який дозволив би інтегрувати, наприклад, дані нейрофізіології про відсутність свободи волі в юридичну конструкцію вини, яка на цій свободі базується.

Відповідно, перед сучасною юридичною наукою постає питання якою має бути логіко-методологічна модель інтеграції знань, щоб юридична наука могла ефективно асимілювати досягнення інших галузей, посилюючи свою доказову базу, але при цьому зберігаючи автономію правової логіки та цільову спрямованість на захист прав людини та правопорядку?

Отже, проблема полягає не у відсутності знань в суміжних галузях, а у відсутності логічного механізму їх безпечної та ефективної імплантації в «тіло» юридичної доктрини. Вирішення цієї проблеми дозволить перетворити юриспруденцію з пасивної «реєстраторки змін» на активного конструктора нової соціальної реальності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить про те, що міждисциплінарність перетворилася з методологічної «екзотики» на магістральний шлях розвитку юридичної науки. Дослідники все частіше відходять від аналізу правових текстів до аналізу правового життя в його взаємодії з технологіями, психікою та соціальними структурами.

Українські вчені зосереджені на адаптації класичної методології до умов транзитивного суспільства та викликів війни.

Так, С.І. Максимов та Н.М. Оніщенко у своїх працях досліджують філософсько-правові засади методології, наголошуючи на тому, що сучасне праворозуміння неможливе без антропологічного та соціокультурного підходів. Вони обґрунтовують, що «людиноцентризм» у праві вимагає інтеграції знань про людську природу [1, с. 103; 2, с. 271]. О.В. Петришин акцентує увагу на логіко-семантичних аспектах юридичної науки. Його висновки важливі для розуміння того, як юридична мова має трансформуватися під впливом міждисциплінарних зв'язків, не втрачаючи при цьому визначеності [3, с. 311]. У свою чергу С.С. Сливка розглядає деонтологічні та канонічні аспекти права, інтегруючи юридичні знання з теологією та етикою, що дозволяє по-новому поглянути на внутрішній світ правоохоронця [4, с. 41], а О.Г. Данільян присвячує роботи методології наукового пізнання в контексті національної безпеки, де юридична логіка тісно переплітається з політичним аналізом та стратегічним прогнозуванням [5, с. 19].

Слід зазначити, що західна наука зробила крок у бік «прагматичної міждисциплінарності», де право розглядається через призму ефективності та нейрофізіології. Наприклад, представники школи «Law and Economics» зосереджені на логіці економічного аналізу права в умовах цифрових ринків. Їх публікації доводять, що юридична норма має оцінюватися через її «ціну» та вплив на добробут [6]. Оуен Джонс та група «Neurolaw» досліджують інтеграцію біології та права та ставлять питання: чи може МРТ-сканування мозку бути логічним доказом відсутності ментального контролю під час вчинення злочину. Це кардинально змінює методологію кримінального права [7]. У цьому контексті згадаємо Лоуренса Лессіга, який розвиває тему «Code is Law» (Код – це закон). Його роботи аналізують методологію взаємодії комп'ютерних наук та юриспруденції, стверджуючи, що логіка програмного коду стає новою формою нормативності [8], а Марта Нуссбаум інтегрує літературознавство та психологію («Law and Literature»), стверджуючи, що для справедливого правосуддя судді потрібна «літера-

турна уява» та емпатія, які неможливо отримати з сухих кодексів [9].

Отже, аналіз наведених сучасних доктринальних трендів дозволяє виділити три головні тренди, що об'єднують вітчизняних та зарубіжних авторів:

- емпіризація права, перехід від кабінетних досліджень до «Empirical Legal Studies» (ELS) через використання статистичних методів та великих обсягів даних для перевірки логічності правових гіпотез;

- дослідження того, як «когнітивні упередження» впливають на логіку суддів та поліцейських. Тут юриспруденція критично залежить від когнітивної психології;

- розгляд права як частини глобальної екосистеми, що включає екологію, технології та мораль.

Але, незважаючи на велику кількість робіт, проблема залишається нерозв'язаною в одному аспекті: більшість авторів описують результати міждисциплінарності, але дуже мало хто пропонує алгоритм (логічну процедуру) того, як саме інтегрувати ці знання. Вітчизняна наука сильна у філософському осмисленні, тоді як зарубіжна – у прикладному застосуванні. Дана наукова стаття є спробою заповнити нішу, запропонувавши логічну модель адаптації західного прагматизму до вітчизняної доктринальної традиції.

Традиційна доктрина, що розглядає право як замкнену систему норм, дедалі частіше стикається з методологічним глухим кутом. Сучасні правові явища (віртуальні активи, цифрова ідентичність) не мають прецедентів у минулому. Відповідно, юридична наука потребує «свіжої крові» з економіки, інформатики та психології, щоб не просто констатувати наявність норми, а розуміти її соціальну та технологічну природу. Міждисциплінарність стає не вибором, а умовою виживання правової науки.

Технологічний стрибок створив явища, які неможливо дослідити лише інструментами теорії права. Методологія інтеграції знань дозволяє юристам спільно з IT-фахівцями розробляти концепції «цифрової суб'єктності». Без належної методології юристи ризикують створювати мертві нор-

ми, які неможливо імплементувати в програмний код.

В Україні актуальність міждисциплінарних досліджень критично зросла через потребу адаптації права до умов війни. Право змушене інтегрувати знання з тактики, стратегії та міжнародної безпеки для регулювання таких питань, як статус комбатантів, воєнні злочини та компенсаційні механізми. Дослідження того, як надзвичайні обставини змінюють зміст правових аксіом (наприклад, баланс між правами людини та державною безпекою), потребує залучення політичної філософії та соціології.

Таким чином, дослідження методологічних засад інтеграції знань є доцільним з позиції юридичної доктрини, оскільки вона забезпечує наукову об'єктивність, запобігаючи суб'єктивізму та відірваності права від реального життя, дозволяє моделювати наслідки впровадження законів у складні системи (економіку, екологію, соціум), легітимізує правові інновації, перетворюючи правове регулювання новітніх технологій науково обґрунтованим і логічно несуперечливим.

Мета дослідження полягає у спробі теоретичного обґрунтування та розробці логіко-методологічної моделі інтеграції неюридичних знань у правову доктрину, а також визначення критеріїв верифікації міждисциплінарних запозичень, що дозволяють зберегти цілісність та автентичність юридичної логіки в умовах сучасних глобальних викликів.

Виклад основного матеріалу

Вивчаючи методологічні засади міждисциплінарних досліджень у праві пропонуємо поступово переходити від загальнотеоретичних засад до конкретних логічних інструментів. Для зручності ми розіб'ємо його на три концептуальні блоки.

Перш за все, необхідно класифікувати, як саме знання інших наук потрапляють у «тіло» права. Ми виділяємо три рівні:

- інструментальний (методологічне запозичення), полягає у тому, що юриспруденція не змінюючи власний об'єкт, використовує чужий метод (використання методів математичної статистики для аналі-

зу корупційних ризиків або соціологічного опитування для оцінки якості правосуддя);

– концептуальний (понятійна дифузія) – введення в правове поле термінів, що не мають суто юридичного походження («цифровий слід», «гендерна рівність», «екологічна стійкість»). Логічна небезпека тут полягає у семантичній розмитості, коли юридична визначеність приноситься в жертву сучасній термінології;

– парадигмальний (синтез знань) або створення нових субдисциплін на межі наук (нейроправо чи юридична лінгвістика). Це найвищий рівень інтеграції, де формується нова логіка дослідження.

Для того щоб наведені рівні інтеграції не залишилися суто теоретичною класифікацією, а стали робочим інструментом науковця, перейдемо від статичного опису структури до динамічного процесу управління знаннями. Виокремлення зазначених рівнів інтеграції дозволяє, на нашу думку, констатувати: чим вищим є рівень проникнення неюридичного знання у правову «тканину», тим гострішою стає потреба у надійних логічних запобіжниках. Проте, сама лише констатація рівнів не вирішує головного методологічного завдання – забезпечення операційної точності такого запозичення.

З огляду на це, виникає необхідність у формуванні універсального алгоритму адаптації неюридичних знань. Такий алгоритм має слугувати своєрідною «методологічною митницею», що дозволяла б перевіряти зовнішні наукові дані на предмет їхньої логічної сумісності з фундаментальними правовими аксіомами. Перехід від пасивного сприйняття чужих методів і концептів до їхньої активної нормативної конвертації потребує чіткої покрокової процедури, яка дозволяє «перекласти» дані іншої науки мовою права без втрати змісту.

Розробляючи наступний алгоритм, ми намагались структурувати його як послідовну технологію «деонтологічного очищення» знання перед його імплантацією в юридичну доктрину. Запропонований алгоритм є логічним інструментарієм, що дозволяє науковцю-юристу дотримуватися методологічної чистоти на кожному з чотирьох ключових етапів:

1. Ідентифікація епістемологічного дефіциту. Перш ніж залучати знання іншої науки, дослідник має чітко обґрунтувати неможливість вирішення проблеми виключно юридичними методами, сформулювати питання, на яке право не має самостійної відповіді (неможливість об'єктивного визначення розміру відшкодування моральної шкоди без даних психологічної діагностики);

2. Логіко-правова валідація. Це критичний етап перевірки чи не суперечать вихідні дані іншої науки (аксіоми) фундаментальним засадам права – зіставлення категорій «суцього» (чим оперує донорська наука) із категоріями «належного» (право). Наприклад, якщо нейрофізіологія стверджує, що свободи волі не існує, юрист має обмежити це знання лише сферою біологічних імпульсів, оскільки заперечення свободи волі в праві призведе до краху інституту відповідальності;

3. Семантична редукція. На цьому етапі відбувається звуження або переосмислення неюридичного терміна для надання йому юридичної визначеності, що супроводжується видаленням із терміна зайвих психологічних, технічних чи економічних конотацій та виділення лише тих ознак, що мають правове значення («стрес», як категорія психології редукується до поняття «професійне вигорання як підстава для соціальних гарантій» у трудовій деонтології);

4. Нормативна конвертація – формулювання висновку мовою права, завершальний етап, де адаптовані дані перетворюються на юридичну конструкцію: пропозицію до закону, криміналістичну методіку чи нову деонтологічну норму.

Застосування цього алгоритму дозволяє перетворити міждисциплінарне дослідження з хаотичного пошуку аргументів на сувору наукову процедуру. Це гарантує, що «інтервенція» знань із соціології, економіки, нейронаук тощо не зруйнує логічну цілісність юриспруденції, а навпаки – посилить її практичну релевантність.

Необхідно зазначити, що навіть за наявності чіткого алгоритму дослідник не застрахований від системних помилок, методологія – це не лише «дорожня карта» (ал-

горитм), а й «техніка безпеки» (уникнення пасток).

Запропонований вище алгоритм адаптації знань створює необхідний каркас для міждисциплінарного пошуку, проте його практична імплементація часто наштовхується на приховані загрози, які можна визначити як «пастки методологічної нерозрізненості». Навіть найбільш досконала процедура конвертації знань не дасть наукового результату, якщо дослідник ігнорує питання методологічної автентичності – тобто збереження специфічної природи права, як особливого регулятора суспільних відносин.

У процесі міждисциплінарного синтезу юридична логіка може потрапити в одну з трьох типових пасток, що нівелюють наукову цінність дослідження:

1. Методологічний еkleктизм – ситуація хаотичності, коли дослідник збирає фрагменти знань з різних наук без створення єдиної логічної бази. У такому разі отриманий матеріал перетворюється на «колаж» цитат, де відсутній спільний знаменник. Порушується закон достатньої підстави – висновки не випливають із сукупності наведених даних, оскільки дані належать до несумісних епістемологічних площин.

2. Редукціонізм – спроба пояснити складне юридичне явище за допомогою спрощення виключно через призму однієї «донорської» науки (справедливість закону оцінюється виключно через його рентабельність; протиправна поведінка пояснюється лише генетикою або нейрохімією і т.д.). Таким чином право втрачає свою деонтологічну природу (волю, мораль, обов'язок) і стає додатком біології чи економіки, що руйнує автентичність правової доктрини.

3. «Епістемологічна капітуляція». Вона виникає, коли юрист беззастережно приймає результати іншої науки як істину, що не потребує правової оцінки (використання результатів поліграфа або алгоритмів ШІ), а юридична наука «капітулює» перед технологією, відмовляючись від власної функції встановлення істини через змагальність та доказування.

Збереження методологічної автентичності означає, що попри залучення будь-яких зовнішніх знань, кінцевий висновок

дослідження має залишатися юридичним. Логіка інтеграції повинна працювати за принципом «інформаційного живлення», а не «ідеологічного поглинання».

Автентичність забезпечується через дотримання правила пріоритету правової аксіології: якщо дані іншої науки суперечать цінностям права (справедливості, рівності, гуманізму), вони можуть бути взяті до уваги як факти, але не можуть стати основою для формування нової юридичної норми.

Висновки

На основі аналізу наведених вище роздумів, можна сформулювати ряд узагальнень.

Запропоноване у роботі теоретичне обґрунтування та логіко-методологічна модель, що дозволяє інтегрувати неюридичні знання в правову доктрину дозволять зберегти автентичність юридичної логіки, попри складні глобальні виклики та необхідність міждисциплінарного синтезу.

Логічна структура інтеграції, проникнення знань інших наук у право, що відбувається на трьох рівнях (інструментальному, концептуальному та парадигмальному), які вимагають посилення логічних запобіжників для збереження юридичної визначеності. Запропонований алгоритм, на нашу думку, має відповідну інструментальну цінність, забезпечуючи перехід від хаотичного запозичення до суворой наукової процедури. Це, у свою чергу, гарантує, що «інтервенція» зовнішніх знань посилює, а не руйнує логічну цілісність юриспруденції. У нашому дослідженні ми намалась довести, що ключовим критерієм істинності міждисциплінарного дослідження є збереження юридичної природи кінцевого висновку та дотримання пріоритету правової аксіології.

Враховуючи це, ми переконанні, що отриманні знання та перспективи відповідних наукових пошуків матимуть суттєве значення як для самої юридичної науки, дозволяючи коректно адаптувати досягнення різних наук до правового контексту через створення моделі відповідного робочого інструменту, так і для правотворчої та правозастосовної діяльності, забезпечуючи наукову об'єктивність та логічну несуперечність при регулюванні новітніх технологій,

адаптації права до умов війни, моделювання наслідків впровадження законів та легітимізації правових інновацій, запобігаючи створенню «мертвих норм».

Юридична наука має залишатися «архітектором» правової системи, який використовує матеріали інших наук не для саморозчинення, а для будівництва цілісного, справедливого та практично релевантного правопорядку.

Література

1. Максимов С. І. Посткласична онтологія права : монографія / С. І. Максимов та ін. ; за ред. С. І. Максимова. Харків : Право, 2013. 352 с.
2. Оніщенко Н. М. Правова система і державність в Україні : монографія / Н. М. Оніщенко. Київ : Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2002. 480 с.
3. Петришин О. В. Теорія держави і права : підручник / О. В. Петришин, С. П. Погребняк, В. С. Смородинський та ін. ; за ред. О. В. Петришина. Харків : Право, 2015. 468 с.
4. Сливка С. С. Юридична деонтологія : підручник / С. В. Сливка. 4-те вид., перероб. і допов. Київ : Хай-Тек Прес, 2012. 296 с.
5. Данільян О. Г. Філософія права : підручник / О. Г. Данільян, О. П. Дзьобань, С. І. Максимов та ін. ; за ред. О. Г. Данільяна. Харків : Право, 2014. 384 с.
6. Познер Р. А. Економічний аналіз права / Р. А. Познер ; пер. з англ. С. Корабліна. Київ : Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2003. 872 с. (Оригінал: *Posner R. Economic Analysis of Law*).
7. Jones O. D. Law and Neuroscience / O. D. Jones, J. D. Schall, F. X. Shen. New York : Aspen Publishers, 2014. 816 p.
8. Лессіг Л. Код і інші закони кіберпростору / Л. Лессіг. New York : Basic Books, 1999. 297 с. (Оригінал: *Lessig L. Code and Other Laws of Cyberspace*).
9. Нуссбаум М. К. Не заради прибутку: чому демократія потребує гуманітарних наук / М. К. Нуссбаум. Princeton : Princeton University Press, 2010. 177 с.

Kurakin Oleksandr

*Doctor of Law, Professor
Professor of the Department of State and Legal
Disciplines
(Donetsk State University of Internal Affairs)
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0274-6530>*

Nikolenko Kseniya

*Candidate of Philosophical Sciences, Associate
Professor, Associate Professor of the Department of
Psychology, Sociology and Pedagogy (Donetsk State
University of Internal Affairs)
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2091-7823>*

METHODOLOGICAL PRINCIPLES OF INTERDISCIPLINARY RESEARCH IN LAW: LOGIC OF KNOWLEDGE INTEGRATION

Modern legal science is in a state of methodological discontinuity caused by the inconsistency of the traditional tools (formal-dogmatic analysis) with the complexity of new objects of research, such as digital assets, neurotechnologies or hybrid security threats. The central problem is the lack of a clear algorithm for borrowing non-legal knowledge, which leads to «terminological diffusion» and loss of legal authenticity of research.

The aim of the work is to develop and theoretically substantiate a logical-methodological model that would allow for the effective integration of knowledge from related sciences into legal doctrine, while preserving the autonomy of legal logic and the integrity of the conceptual and categorical apparatus of jurisprudence.

The work uses a complex of philosophical and special-scientific methods. The systemic approach allowed us to consider law as an open ecosystem; the deduction method was used to develop an algorithm for adapting knowledge; and the comparative legal method — for the analysis of domestic and foreign experience of interdisciplinary synthesis (in particular, the works of R. Posner, L. Lessig and M. Nussbaum).

Three levels of knowledge integration are distinguished: instrumental (borrowing methods), conceptual (diffusion of terms) and paradigmatic (formation of new subdisciplines).

For the first time, a step-by-step algorithm for «logical filtering» of knowledge is proposed, consisting of the identification of epistemological deficit, legal validation, semantic reduction and normative conversion. A system of safeguards against typical methodological traps is formulated: eclecticism (chaotic mixing), reductionism (simplification of law to economic or biological factors) and epistemological capitulation to technologies. The rule of priority of legal axiology as the main criterion for the truth of an interdisciplinary conclusion is substantiated.

It is proved that interdisciplinarity should not lead to blurring of boundaries of jurisprudence. On the contrary, legal logic should act as a «conductor» in the synthesis of knowledge. The practical significance of the results lies in the possibility of their use for scientific substantiation of draft laws in the areas of high technologies, environmental safety and legal regulation under martial law.

Keywords: legal logic, interdisciplinary research, legal methodology, knowledge integration, adaptation algorithm, methodological authenticity, legal doctrine.